

Retten til å nekte å behandle pasient

Som tannlege er vi forpliktet til å forholde oss til en rekke lover og forskrifter (Helsepersonelloven, Journalforskriften m.fl.) og vi har en rekke plikter overfor myndigheter og pasienter. Vi har ifølge de samme lovene også en del rettigheter som følger med autorisasjonen. *Men, har vi rett til å nekte å behandle pasienter som tar kontakt med oss i vår praksis, og har vi rett til å nekte å utføre visse tannbehandlinger?*

llerede i § 1 i Etske Regler slås det fast: «Hensynet til pasienten må være overordnet andre hensyn». Det innebærer at man som tannlege ikke kan nekte å behandle en pasient som har akutt behov for tannlegehjelp enten på grunn av smerter eller et traume som følge av en ulykke, et uhell eller en voldshandling med tannskade(r). Dette er og bør være et absolutt krav. (§ 7 Øyeblikkelig hjelp.)

Dersom det finnes en etablert tannlegevakt, så kan man henvise til denne i stedet for selv å rykke ut til sin tannlegepraksis. Hvis ikke slikt tilbud finnes i rimelig nærhet, så har man selv ansvar for hjelpe når man blir kontaktet. Man kan alltid problematisere begrepet «akutt», og svaret avhenger nok av om man er tannlege eller pasient. Mange tannleger strekker seg langt for å hjelpe sine pasienter. Mistet fylling uten symptomer er et eksempel på noe som ikke nødvendigvis er akutt, men hva skiller dette fra en tannfraktur/skadet tann p.g.a. traume om pasienten ikke har noen symptomer? Ved traumer bør man dog forsikre seg om at det ikke er behov for akutthjelp, om man velger å utsette behandling til påfølgende virkedag.

§ 8 i Etske regler, omhandler pasientbehandling, og er sentral i denne sammenheng. Her står det *«tannlegen skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra tannlegens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.»* Det samme finner vi igjen i Helsepersonelloven kap. 2. §

4, som har en temmelig likelydende ordlyd. Videre står det at *«krever undersøkelser eller behandling kunnskap eller metoder som tannlegen ikke innehar eller behersker, skal det sørges for at pasienten henvises til andre med større kompetanse på angjeldende felt.»* Den enkelte tannlege må selv vurdere sine faglige kvalifikasjoner og kompetanse, og har plikt til å henvise pasienten videre, dersom en ikke føler seg kvalifisert til å gi pasienten behandling av faglig god kvalitet.

Det finnes spesialister innenfor flere ulike fagfelt i tannhelsesektoren, i tillegg til Universitetene/utdanningsinstitusjonene våre og Regionale Odontologiske Kompetansesenter en rekke steder i landet, så henvisningsmuligheter finnes. Mange erfarne tannleger hjelper også gjerne kolleger som mangler nødvendig kompetanse i spesielle tilfeller. En skal ikke være redd for å spørre om råd og hjelp. Hensynet til pasientens ve og vel skal være overordnet. Henvisninger skal være skriftlige og journalføres.

I Norge har vi fritt behandlervalg i hele helsesektoren. Det gir pasienten rett til selv å velge hvilken tannlege pasienten vil gå til for å få utført ønsket behandling. I § 6 i Etske Regler står det også: *«Tannlegen kan avslå å ta en pasient under behandling når det foreligger rimelig grunn for dette.»* Det sentrale spørsmålet her er hva er «rimelig grunn»? Å nekte å behandle en pasient p.g.a. smittestatus er ikke «rimelig grunn». Hygieneregimene vi er pålagt i odontologisk praksis skal være gode nok til at man skal kunne håndtere enhver smittesituasjon på forsvarlig måte. Å diskriminere noen p.g.a. seksuell legning, kjønn, religion, livssyn, hudfarge, eller etnisk opprinnelse er forbudt i henhold til norsk lov (Lov om likestilling og forbud mot diskriminering), og er også innarbeidet i Helse- og omsorgstjenesteloven.

Personlige forhold er dog noe som i visse tilfeller kan være «rimelig grunn». Det kan for eksempel være om pasienten har gitt uttrykk for manglende tillit til

tannlegen, noe som fra pasientens side kanskje burde ha som følge at han selv oppsøker en annen tannlege, eller det kan være begrunnet i pasientens generelle oppførsel, manglende betaling av tidligere utført behandling eller gjentatte «ikke møtt». Nekter man som tannlege å behandle en pasient, bør dette journalføres og begrunnes.

Så til et siste og kanskje vanskeligere etisk dilemma: Kan man nekte å utføre den behandlingen som pasienten ønsker? Svaret er et betinget «JA».

Som nevnt innledningsvis har man plikt til å henvise om man ikke er kvalifisert til å utføre den behandlingen pasienten ønsker. Men, også dersom man ikke kan stille en diagnose, som med rimelig sikkerhet er rett, kan man også nekte å utføre det pasienten forlanger. Et godt eksempel i så måte er om pasienten forlanger å få trukket en tann p.g.a. smerter. Dersom man, etter inngående og adekvate undersøkelser, ikke finner noen påviselig årsak til smertene i den tanna pasienten forlanger trukket, er det riktig å ikke utføre behandlingen.

Det kan oppstå uenighet mellom tannlege og pasient; hvem har krav på siste ord? Pasientene våre er autonome, men kan ikke tvinge en tannlege til å utføre behandling tannlegen mener ikke er indisert eller forsvarlig ut ifra et faglig ståsted.

Pasientenes ønsker om å få utført ren kosmetisk tannbehandling en noe vi ser mer og mer av. Dette dreier seg om behandling som retter seg mot friske pasienter i et forsøk på å forbedre dem. Her sier § 8 i Etske Regler *«Overflødig eller unødig kostbar behandling må ikke finne sted.»* Enhver tannlege kan selv avgjøre hva som regnes som overflødig eller unødvendig behandling. Tannleger som mener at kosmetisk behandling ikke er forenlig med tannlegevirksomhetens mål er i sin fulle rett til å avstå fra å utføre slik behandling.

Stein Tessem
Maria E. Alvenes
NTFs råd for tannlegeetik